

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У МУЗИЧНОМУ МИСТЕЦТВІ: АВТОРСТВО, ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ТА ЦИФРОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Єременко О. В.

ВСТУП

У сучасному гуманітарному дискурсі академічна доброчесність¹ дедалі частіше осмислюється як важлива ціннісно-етична основа професійної культури особистості. Її зміст охоплює чесність, відповідальність, повагу до інтелектуальної та творчої праці інших, прозорість академічної взаємодії, справедливість оцінювання, коректність використання джерел і визнання авторського внеску. У такому розумінні академічна доброчесність постає не формальною вимогою, а умовою довіри до результатів освітньої, наукової, виконавської та творчої діяльності.

Особливої актуальності проблема академічної доброчесності набуває у сфері музичного мистецтва, де поняття авторства, оригінальності, інтерпретації та творчого запозичення мають складний і багатовимірний характер. Музичне мистецтво функціонує у просторі постійної взаємодії композиторського задуму, виконавського прочитання, традиції, стилістичного впливу, аранжування, обробки, імпровізації, ансамблевої співпраці та цифрового звукового середовища. Через це академічна доброчесність у музичній сфері не зводиться до проблеми плагіату в науковому тексті. Вона безпосередньо стосується етики авторства музичного твору, відповідальності виконавця за інтерпретаційне рішення, коректного використання музичного матеріалу, чесності у презентації творчого результату та визнання внеску інших учасників музичного процесу.

У музичному мистецтві питання доброчесності особливо загострюється через тонку межу між творчим натхненням, стилістичним впливом, інтерпретацією, цитуванням, обробкою, аранжуванням і недоброчесним привласненням чужого результату. Музична традиція природно передбачає наслідування, переосмислення, діалог із попереднім художнім досвідом, звернення до фольклорних, академічних, популярних чи експериментальних джерел. Таке звернення потребує етичної прозорості,

¹ Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. Ст. 42 «Академічна доброчесність».
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19>

усвідомлення джерел впливу, поваги до авторського права й розмежування між доброчесним художнім переосмисленням та механічним копіюванням чужої творчої ідеї.

Важливим виміром академічної доброчесності в музичному мистецтві є виконавська інтерпретація. Вона становить складний процес художнього осмислення музичного твору, у якому поєднуються професійна майстерність, індивідуальне бачення, стильова обізнаність, емоційно-сміслова рефлексія та відповідальність перед авторським задумом. Доброчесність виконавця виявляється у здатності зберігати повагу до композиторського тексту, не підміняти інтерпретацію поверхневим копіюванням чужої виконавської манери й чесно репрезентувати власний внесок у художньо-виконавський результат.

Окремого значення набуває академічна доброчесність у колективних формах музичної діяльності. Ансамблеве виконавство, хорове музикування, оркестрова практика, студійний запис, міждисциплінарні музичні проєкти та спільне створення концертних програм передбачають взаємодію багатьох учасників. У таких умовах особливо важливими є коректне визнання творчого внеску кожного, етична комунікація, відповідальність за спільний результат, недопущення привласнення колективної праці окремою особою та прозорість професійної самопрезентації.

Сучасний етап розвитку музичного мистецтва позначений активним впливом цифрових технологій. Використання аудіоредакторів, цифрових бібліотек звуків, семплів², MIDI-технологій³, онлайн-платформ, програм для нотного набору, сервісів для створення фонограм, а також генеративних систем штучного інтелекту⁴ значно розширює можливості музичної творчості й виконавської діяльності. Водночас ці процеси породжують нові етичні виклики: визначення меж авторського внеску, прозорість використання цифрових інструментів, відповідальність за AI-generated music⁵, коректність роботи із семплами, готовими аранжуваннями, мінусовками, цифровими шаблонами та іншими ресурсами.

Це зумовило мету даної роботи: осмислити академічну доброчесність у музичному мистецтві як цілісне етико-професійне явище, пов'язане

² Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2811-20>

³ MIDI 1.0 Detailed Specification / The MIDI Association. URL: <https://midi.org/midi-1-0-detailed-specification>

⁴ WIPO. Artificial Intelligence and Copyright. URL: <https://www.wipo.int/en/web/wipo-magazine/articles/artificial-intelligence-and-copyright-40141>

⁵ Bulayenko O., Quintais J. P., Gervais D. J., Poort J. AI Music Outputs: Challenges to the Copyright Legal Framework. 2022. URL: https://www.ivir.nl/publicaties/download/870626_D3.5-Final-report-on-the-impact-of-IA-authorship_formatted-1.pdf

з культурою авторства, специфікою виконавської інтерпретації та відповідальним використанням цифрових технологій. Обраний ракурс дослідження пояснюється тим, що сучасне музичне мистецтво розвивається в умовах активної взаємодії традиційних форм творчості, виконавського переосмислення, колективної музичної діяльності та цифрових інструментів. Ці процеси розширюють можливості художнього самовираження й водночас актуалізують питання авторського внеску, оригінальності, доброчесного запозичення та етичних меж використання результатів, створених або підтриманих штучним інтелектом. Звернення до сфери музичного мистецтва є закономірним, оскільки проблема академічної доброчесності тут виявляється в площині музичного твору, виконавської інтерпретації, аранжування, ансамблевої співпраці, цифрового звукового середовища та професійної самопрезентації митця.

1. Академічна доброчесність як етична основа сучасного музичного мистецтва

У сучасному науковому, освітньому й культурно-мистецькому дискурсі академічна доброчесність⁶ постає як важлива ціннісно-етична основа професійного становлення особистості. Вона пов'язана з чесністю, відповідальністю, повагою до інтелектуальної та творчої праці інших, прозорістю академічної й професійної взаємодії, справедливістю оцінювання, коректним використанням джерел, визнанням авторського внеску та готовністю відповідати за результати власної діяльності. У такому розумінні академічна доброчесність виконує не тільки запобіжну функцію щодо можливих порушень, а й формує культуру довіри в академічному, науковому та мистецькому середовищі.

Особливого значення ця проблема набуває у сфері музичного мистецтва, оскільки музична діяльність поєднує інтелектуальну, творчу, виконавську, комунікативну, емоційно-ціннісну та культуротворчу складові. На відміну від тих сфер, де результат діяльності переважно фіксується у формі наукового тексту, проєкту чи аналітичного висновку, у музичному мистецтві професійний результат може виявлятися у створенні музичного твору, виконавській інтерпретації, аранжуванні, обробці, імпровізації, ансамблевому виконанні, концертній програмі, студійному записі, цифровому музичному продукті або педагогічній роботі з музичним матеріалом. Саме тому академічна доброчесність у цій сфері пов'язана не тільки з коректним використанням текстових джерел,

⁶ Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. Ст. 42 «Академічна доброчесність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19>

а й з етикою авторства, відповідальністю за художньо-виконавський результат, чесністю професійної самопрезентації та повагою до творчого внеску інших учасників музичного процесу.

На нормативному рівні важливо, що українське законодавство пов'язує академічну доброчесність із навчальною, науковою і творчою діяльністю. Для музичного мистецтва це положення має принципове значення, адже музична діяльність не обмежується створенням або аналізом тексту. Вона охоплює композиторську творчість, виконавську інтерпретацію, аранжування, обробку, імпровізацію, ансамблеву взаємодію, роботу з фонограмами, цифровими матеріалами та публічну презентацію мистецького результату. У кожному з цих випадків постає питання чесності, відповідальності й коректного ставлення до чужої інтелектуальної та творчої праці.

У такому ракурсі академічна доброчесність у музичному мистецтві доцільно розглядати як етичний регулятор професійної поведінки музиканта. Вона визначає спосіб роботи з музичним матеріалом, характер використання джерел, ставлення до авторського права, межі виконавської свободи, культуру взаємодії з партнерами та достовірність представлення власних мистецьких здобутків. Для композитора це означає відповідальність за оригінальність задуму й коректність творчих запозичень; для виконавця – повагу до авторського тексту й чесність інтерпретаційного рішення; для аранжувальника – чітке розмежування між першоджерелом і власним внеском; для учасника ансамблю – визнання спільного характеру художнього результату.

У цьому аспекті академічна доброчесність наближається до ширшого поняття професійної честі музиканта. Вона передбачає відповідальне ставлення до авторського права, творчої спадщини, інтерпретаційної свободи, колективної співпраці та культурної пам'яті. Йдеться про внутрішню готовність діяти чесно навіть у тих ситуаціях, які складно перевірити формально: не привласнювати чужі ідеї, не видавати готові аранжування за власні, не приховувати визначальний вплив чужої виконавської концепції, не перебільшувати особистий внесок у спільному проєкті. Саме така позиція формує довіру до музиканта, його творчого результату й професійної репутації.

На нормативному рівні важливо, що українське законодавство пов'язує академічну доброчесність із навчальною, науковою і творчою діяльністю. Для музичного мистецтва це положення має принципове значення, адже музична діяльність не обмежується створенням або аналізом тексту. Вона охоплює композиторську творчість, виконавську інтерпретацію, аранжування, обробку, імпровізацію, ансамблеву взаємодію, роботу

з фонограмами, цифровими матеріалами та публічну презентацію мистецького результату. У кожному з цих випадків постає питання чесності, відповідальності й коректного ставлення до чужої інтелектуальної та творчої праці.

У такому ракурсі академічна доброчесність у музичному мистецтві доцільно розглядати як етичний регулятор професійної поведінки музиканта. Вона визначає спосіб роботи з музичним матеріалом, характер використання джерел, ставлення до авторського права, межі виконавської свободи, культуру взаємодії з партнерами та достовірність представлення власних мистецьких здобутків. Для композитора це означає відповідальність за оригінальність задуму й коректність творчих запозичень; для виконавця – повагу до авторського тексту й чесність інтерпретаційного рішення; для аранжувальника – чітке розмежування між першоджерелом і власним внеском; для учасника ансамблю – визнання спільного характеру художнього результату.

У цьому аспекті академічна доброчесність наближається до ширшого поняття професійної честі музиканта. Вона передбачає відповідальне ставлення до авторського права, творчої спадщини, інтерпретаційної свободи, колективної співпраці та культурної пам'яті. Йдеться про внутрішню готовність діяти чесно навіть у тих ситуаціях, які складно перевірити формально: не привласнювати чужі ідеї, не видавати готові аранжування за власні, не приховувати визначальний вплив чужої виконавської концепції, не перебільшувати особистий внесок у спільному проєкті. Саме така позиція формує довіру до музиканта, його творчого результату й професійної репутації.

Сутність академічної доброчесності значно ширша за формальне дотримання правил. У міжнародному академічному дискурсі її основу становлять фундаментальні цінності: чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність і мужність⁷. У сфері музичного мистецтва ці цінності набувають конкретного професійного змісту, оскільки пов'язані з авторством, виконавською інтерпретацією, колективною творчістю, педагогічною взаємодією та публічною репрезентацією художнього результату. Чесність виявляється у відповідальному ставленні до музичного матеріалу, недопущенні привласнення чужих ідей, аранжувань, інтерпретаційних рішень чи творчих концепцій. Довіра формується через відкритість творчого процесу, прозорість виконавської та педагогічної діяльності, достовірність заявленого авторства й коректність професійної

⁷ ² International Center for Academic Integrity. The Fundamental Values of Academic Integrity. 3rd ed. Clemson, 2021. URL: <https://academicintegrity.org/aws/ICAI/pt/sp/fundamental>

самопрезентації. Справедливість передбачає визнання реального внеску композитора, виконавця, аранжувальника, концертмейстера, диригента, звукорежисера, учасників ансамблю або творчої команди. Повага проявляється в уважному ставленні до авторського тексту, виконавської традиції, культурного контексту, педагогічної комунікації та професійної індивідуальності іншого. Відповідальність пов'язана з усвідомленням наслідків власних творчих рішень, а академічна мужність – із готовністю визнавати помилки, приймати аргументовану критику й відмовлятися від недоброчесних практик навіть тоді, коли вони зовні можуть здаватися зручними або непомітними.

У музичному мистецтві довіра має особливе значення, оскільки більшість професійних процесів ґрунтується на взаємодії. Вона виникає між композитором і виконавцем, викладачем і здобувачем, диригентом і колективом, концертмейстером і солістом, учасниками ансамблю, автором і слухачем, мистецькою спільнотою та суспільством. Композитор очікує відповідального прочитання свого твору, виконавець спирається на змістову й художню цілісність музичного тексту, слухач довіряє чесності художньої репрезентації, а професійне середовище – достовірності заявленого авторства, рівня підготовки й творчого внеску. За таких умов академічна доброчесність у музичній сфері працює як основа професійної довіри: вона підтримує моральний авторитет музичного мистецтва, впливає на якість творчої комунікації та формує відповідальне ставлення до результатів композиторської, виконавської, педагогічної й ансамблевої діяльності.

Важливо наголосити, що доброчесність у музичному мистецтві має як зовнішній, так і внутрішній вимір. Зовнішній вимір пов'язаний із дотриманням нормативних вимог: коректним цитуванням, правомірним використанням творів, визнанням авторства, дотриманням умов використання музичного матеріалу, прозорістю оцінювання й фіксацією творчого внеску. Внутрішній вимір стосується професійної самосвідомості музиканта: його здатності чесно оцінювати власний рівень, не підміняти творчий пошук формальним виконанням, не видавати запозичений матеріал за власний, не імітувати професійну новизну там, де відсутнє реальне художнє осмислення. Саме внутрішній вимір доброчесності є особливо важливим для музичного мистецтва, оскільки не всі прояви недоброчесності можуть бути легко виявлені формально, проте вони суттєво впливають на якість професійного становлення митця.

Особливо важливою академічна доброчесність є у формуванні професійної культури майбутнього музиканта. У процесі навчання й творчого становлення здобувач засвоює технічні навички, теоретичні

знання, виконавські прийоми, способи роботи з музичним матеріалом і водночас поступово входить у систему професійних норм та етичних орієнтирів. Те, як студент ставиться до навчальних завдань, авторського тексту, чужих інтерпретацій, аранжувань, мінусовок, цифрових матеріалів і власного творчого результату, значною мірою визначає характер його подальшої професійної поведінки. Звичка до формального виконання роботи, механічного копіювання готових рішень або некоректного використання чужих матеріалів може закріплювати поверхове ставлення до музичної діяльності й переноситися в майбутню виконавську, педагогічну чи творчу практику. Культура доброчесності, навпаки, сприяє відповідальному ставленню до власного результату, повазі до авторської праці, готовності до самостійного художнього пошуку та розумінню межі між навчальним наслідуванням, творчим переосмисленням і недоброчесним привласненням.

У цьому контексті особливої ваги набуває проблема творчої свободи. Музичне мистецтво за своєю природою передбачає інтерпретацію, переосмислення, варіативність, стилістичний діалог і звернення до попереднього художнього досвіду. Виконавець не є механічним відтворювачем нотного тексту; він щоразу вступає в діалог із композиторським задумом, історичною традицією, власним художнім досвідом і очікуваннями слухачької аудиторії. Композитор, аранжувальник чи імпровізатор також працює в полі численних впливів – жанрових, стильових, національних, технологічних, особистісних. Однак творча свобода не заперечує етичних меж. Навпаки, вона потребує внутрішньої культури відповідальності, оскільки саме в музиці межа між натхненням, стилістичним впливом, цитуванням, обробкою, аранжуванням і копіюванням може бути особливо тонкою. Тому академічна доброчесність у музичному мистецтві має розглядатися як умова збереження балансу між творчою свободою та повагою до авторства.

Окремим аспектом є зв'язок академічної доброчесності з репутацією музиканта. У музичному середовищі професійна репутація формується через рівень виконавської майстерності, творчу продуктивність, етику взаємодії, коректність у використанні чужих матеріалів, чесність у зазначенні авторства, відповідальність у колективних проєктах, прозорість професійної біографії та достовірність представлення власних досягнень. Недоброчесні дії – привласнення чужого аранжування, некоректне використання фонограми, видавання чужої інтерпретаційної концепції за власну, маніпуляції з авторством у колективній роботі – порушують академічні або правові норми й водночас руйнують професійну довіру, без якої неможлива повноцінна мистецька комунікація.

2. Авторство й творчий результат у музичному мистецтві: між традицією, запозиченням та оригінальністю

Проблема авторства є однією з центральних у контексті академічної доброчесності в музичному мистецтві, оскільки саме через авторство визначається зв'язок між творчою ідеєю, її художнім втіленням і відповідальністю за кінцевий результат. У музичній сфері авторство має багаторівневий характер: воно може стосуватися композиторського задуму, музичного тексту, аранжування, обробки, виконавської інтерпретації, імпровізації, студійного звучання, концертної концепції або колективного творчого проекту. Саме тому питання доброчесності тут не обмежується лише коректним цитуванням у науковому тексті, а охоплює значно ширше коло етичних і правових аспектів.

На нормативному рівні важливим є положення Закону України «Про освіту», у якому академічний плагіат пов'язується з оприлюдненням чужих наукових результатів або привласненням творчих результатів інших осіб⁸. Для музичного мистецтва це має принципове значення, адже недоброчесність у цій сфері може проявлятися не тільки в текстових запозиченнях, а й у неправомірному використанні музичного матеріалу, творчої концепції, авторського задуму, аранжування, обробки чи виконавського рішення без належного визнання джерела.

У Законі України «Про авторське право і суміжні права» плагіат трактується як опублікування твору або його частини під іменем особи, яка не є автором цього твору⁹. У музичному мистецтві така ситуація може стосуватися повного привласнення музичного твору, використання його окремих фрагментів, мелодичного звороту, гармонічної послідовності, ритмічної формули, фактурного рішення, аранжування, інструментального супроводу або частини звукозапису. Авторське право поширюється на музичні твори як об'єкти творчої діяльності¹⁰, тому правомірне використання музичного матеріалу набуває особливого значення в композиторській, виконавській, педагогічній і цифровій практиці.

Саме тому в музичному мистецтві особливо важливо розрізняти доброчесне творче запозичення й недоброчесне привласнення. Творче запозичення може бути етично виправданим тоді, коли воно має характер художнього переосмислення, не приховує джерела впливу й не подається як абсолютно самостійне авторське відкриття. Натомість недоброчесним

⁸ Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. Ст. 42 «Академічна доброчесність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19>

⁹ Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2811-2>

¹⁰ WIPO. Copyright. URL: <https://www.wipo.int/en/web/copyright>

є таке використання чужого музичного матеріалу або творчої ідеї, за якого джерело свідомо замовчується, а результат репрезентується як власний оригінальний продукт.

У цьому контексті особливої уваги потребує співвідношення між традицією та оригінальністю. Музичне мистецтво неможливе поза традицією: композитор, виконавець, аранжувальник або імпровізатор завжди перебуває в полі попереднього художнього досвіду, жанрових моделей, стильових норм, національних інтонаційних кодів, виконавських шкіл і культурної пам'яті. Оригінальність у музиці не завжди означає абсолютну новизну матеріалу; частіше вона виявляється у способі його переосмислення, новій художній організації, індивідуальному прочитанні або несподіваному контекстуальному поєднанні вже відомих елементів. Саме тому в сучасних дослідженнях авторського права музичний твір розглядається як складний об'єкт, у якому взаємодіють ідея, форма її звукового втілення, оригінальність та правовий режим використання¹¹.

Особливо складною є межа між натхненням і копіюванням. Натхнення передбачає внутрішній творчий імпульс, що виникає під впливом певного твору, стилю, виконавця, школи або культурної традиції. Воно не обов'язково призводить до прямого відтворення чужого матеріалу. Копіювання ж передбачає механічне або майже дослівне повторення чужого творчого рішення без достатнього авторського переосмислення. У музичній діяльності це може проявлятися у запозиченні мелодії, ритмічного малюнка, фактурної моделі, аранжування, інтерпретаційної концепції або навіть сценічної манери без усвідомленого творчого переосмислення й належного визнання джерела.

Важливою формою доброчесної взаємодії з музичною традицією є цитування. У музичному мистецтві цитата може функціонувати як свідоме включення фрагмента іншого твору, інтонаційного звороту, стилістичного знака або алюзії, що виконує художньо-смыслову функцію. За умови відкритості джерела й наявності нового авторського контексту така практика може бути цілком доброчесною. Подібний характер мають стилізація, ремінісценція, варіаційна обробка, жанрове переосмислення або звернення до фольклорного матеріалу, якщо вони не приховують своєї природи й не претендують на неправомірне авторське привласнення.

Окреме місце посідають обробка, аранжування та транскрипція. У музичній практиці вони часто передбачають звернення до вже існуючого твору, однак водночас можуть містити значний творчий

¹¹ Rahmatian A. The Musical Work in Copyright Law. GRUR International. 2024. Vol. 73, Issue 1. P. 18–33. DOI: <https://doi.org/10.1093/grurint/ikad105>

внесок автора нового варіанта. Добросесність у таких випадках полягає в коректному зазначенні першоджерела, автора оригінального твору та характеру власного внеску. Наприклад, етично важливо розрізняти власну композицію, обробку народної пісні, аранжування твору іншого автора, перекладення для іншого складу виконавців або виконавську редакцію. Нечіткість цих позначень може створювати ризик змішування авторства й спотворення реального творчого внеску.

У музичному мистецтві авторство часто має колективний або співтворчий характер. Створення концертної програми, ансамблевого виконання, студійного запису, музично-сценічного проєкту або цифрового музичного продукту може бути результатом співпраці композитора, виконавця, аранжувальника, диригента, концертмейстера, звукорежисера, продюсера та інших учасників. У таких умовах академічна добросесність передбачає прозоре визнання внеску кожного, недопущення привласнення спільного результату окремою особою та коректну професійну самопрезентацію.

Не менш важливою є проблема авторства у виконавському мистецтві. Виконавець не є автором музичного твору в композиторському розумінні, однак його інтерпретаційний внесок може бути вагомим складником художнього результату. Темпоритм, динамічна драматургія, артикуляція, темброве забарвлення, агогіка, фразування, сценічна подача й загальна концепція виконання формують індивідуальне прочитання твору. Тому недобросесним може бути не тільки привласнення нотного чи звукового матеріалу, а й механічне копіювання чужої виконавської концепції без її осмислення та без вироблення власної професійної позиції.

У сучасних умовах проблема авторства у музичному мистецтві ускладнюється також цифровим середовищем. Доступність готових мінусовок, аранжувань, семплів, нотних файлів, MIDI-заготовок, цифрових шаблонів і музики, створеної або підтриманої штучним інтелектом, розширює можливості творчості, але водночас створює ризики недобросесного використання чужого матеріалу. Тому важливим стає питання технічної можливості використати певний ресурс та питання етичної та правової допустимості такого використання.

3. Музична інтерпретація як форма добросесного художнього переосмислення

У контексті музичного мистецтва академічна добросесність виявляється не тільки у сфері авторства музичного твору, коректного використання джерел чи дотримання правових норм, а й у площині виконавської інтерпретації. Саме інтерпретація є одним із ключових способів існування

музичного твору в культурі, оскільки нотний текст набуває реального звучання, художньої виразності та смислової завершеності лише в процесі виконання. У цьому аспекті виконавець постає не пасивним відтворювачем композиторського задуму, а активним учасником художнього процесу, який здійснює осмислене прочитання музичного матеріалу відповідно до стилевих, жанрових, інтонаційних, технічних і емоційно-смислових параметрів твору.

Музична інтерпретація передбачає складну взаємодію між авторським текстом і виконавським баченням. З одного боку, виконавець має зберігати повагу до композиторського задуму, структури твору, жанрово-стильових ознак, логіки музичного розвитку та історико-культурного контексту. З іншого боку, саме виконавське прочитання надає твору індивідуального звучання, актуалізує його смисловий потенціал і відкриває можливість нового художнього сприйняття. Тому доброчесність у процесі інтерпретації полягає не в буквальному механічному відтворенні нотного тексту, а в відповідальному балансі між авторською волею, традицією виконання та особистісним творчим внеском виконавця.

Особливо важливою є межа між доброчесною інтерпретацією та прихованим копіюванням чужої виконавської манери. У професійному становленні музиканта етап наслідування є природним і навіть необхідним. Здобувач музично-мистецького фаху вивчає виконавські школи, слухає записи видатних музикантів, переймає технічні прийоми, аналізує трактування темпу, динаміки, артикуляції, агогіки, фразування, тембрової драматургії. Однак навчальне наслідування має поступово переходити в осмислене інтерпретування, а згодом – у формування власної художньо-виконавської позиції. Якщо ж виконавець механічно відтворює чужу концепцію, не здійснюючи самостійного аналізу твору й не виробляючи власного ставлення до музичного матеріалу, така ситуація наближається до імітації, а не до повноцінної інтерпретації.

У цьому контексті академічна доброчесність пов'язана з чесністю виконавця перед самим процесом професійного зростання. Недоброчесність у музичній інтерпретації не завжди має очевидний зовнішній прояв і не завжди може бути зафіксована так само чітко, як текстовий плагіат. Вона може виявлятися у формальному виконанні без глибокого осмислення змісту твору, у створенні видимості творчого пошуку, у прихованому дублюванні чужої виконавської моделі, у використанні готових інтерпретаційних рішень без критичного переосмислення. Такі прояви не обов'язково порушують закон у прямому сенсі, але вони знижують рівень професійної самостійності музиканта і суперечать самій ідеї доброчесного художнього розвитку.

Музична інтерпретація як добродесне художнє переосмислення має ґрунтуватися на кількох важливих засадах. По-перше, це повага до авторського тексту, що передбачає уважне ставлення до нотного матеріалу, авторських ремарок, жанрової природи твору, стилістичних особливостей і логіки музичної форми. По-друге, це усвідомлення історико-культурного контексту, без якого інтерпретація ризикує втратити зв'язок із художньою природою твору. По-третє, це індивідуальна відповідальність виконавця за власне прочитання музичного твору. Кожне виконання репрезентує авторський текст у конкретному художньому звучанні, виявляє рівень професійної зрілості музиканта та формує уявлення про нього як носія виконавської культури.

Водночас інтерпретація не повинна розглядатися як обмеження творчої свободи. Навпаки, вона є одним із найважливіших способів її реалізації. Виконавець має право на індивідуальне бачення твору, на власну динамічну, темпову, артикуляційну, темброву й драматургічну концепцію, якщо вона не руйнує художню логіку музичного матеріалу й не підміняє творчий аналіз зовнішнім ефектом. У цьому полягає особлива етична складність музичної інтерпретації: свобода виконавця має поєднуватися з відповідальністю перед композитором, слухачем, традицією та власною професійною совістю.

З погляду академічної добродесності важливим є також питання коректної репрезентації інтерпретаційного внеску. У музичній діяльності виконавець може звертатися до редакцій, транскрипцій, виконавських версій, концертних обробок, методичних рекомендацій, записів інших виконавців, педагогічних коментарів і традицій певної школи. Таке звернення саме по собі не є недобродесним, оскільки музична культура розвивається через спадкоємність, діалог і переосмислення. Проблема виникає тоді, коли виконавець приховує визначальний вплив чужої концепції або подає запозичене інтерпретаційне рішення як повністю власне. У таких випадках порушується академічна етика, послаблюється культура професійної чесності й виникає хибне уявлення про реальний творчий внесок музиканта.

Окремої уваги потребує співвідношення між інтерпретацією, стилізацією та цитуванням. У музичному мистецтві звернення до певної виконавської манери, історичного стилю, жанрової моделі або інтонаційної традиції може бути цілком добродесним, якщо воно має характер усвідомленого художнього діалогу. Стилізація передбачає використання ознак певного стилю з метою створення нового художнього ефекту; цитування – свідоме включення впізнаваного музичного матеріалу або інтонаційного знака; інтерпретація – індивідуальне прочитання вже існуючого твору. Усі ці

форми можуть бути етичними за умови прозорого ставлення до джерел, усвідомленості художньої мети та наявності власного творчого внеску.

Натомість механічне відтворення чужої виконавської манери, копіювання інтерпретаційної концепції без осмислення або привласнення творчих рішень іншого музиканта знижують цінність художнього результату. Така практика суперечить самій природі музичної інтерпретації, оскільки позбавляє виконання особистісного смислу. Виконавець, який лише дублює вже наявну модель, фактично відмовляється від відповідальності за власне художнє рішення. Тому добросесна інтерпретація передбачає професійну техніку, наявність рефлексії, аналітичної культури, етичної чутливості та здатності до самостійного художнього мислення.

У сучасних умовах проблема добросесної інтерпретації ускладнюється доступністю великої кількості цифрових ресурсів. Аудіо- й відеозаписи, онлайн-майстер-класи, цифрові архіви, нотні бази, редакції, навчальні платформи та виконавські приклади значно розширюють можливості професійного розвитку музиканта. Водночас вони можуть сприяти поверхневому копіюванню готових рішень, якщо здобувач або виконавець використовує їх без критичного аналізу. Тому цифровий доступ до виконавського досвіду потребує такої самої добросесності, як і робота з текстовими чи науковими джерелами: необхідно розуміти походження матеріалу, усвідомлювати його функцію, не підміняти ним власну роботу й не репрезентувати запозичене як самостійно створене.

Покажеим у цьому аспекті є зв'язок між академічною добросесністю та професійною підготовкою студентів спеціальності «Музичне мистецтво». Становлення майбутнього музиканта охоплює засвоєння фахових знань, розвиток технічної майстерності, формування виконавського мислення та поступове входження в систему професійно-етичних норм музичної діяльності. У сучасних дослідженнях акцентується потреба виховання відповідального ставлення здобувачів до творчого процесу, авторського права, самостійного виконання навчальних і мистецьких завдань, коректного використання музичного матеріалу та етичної культури професійної взаємодії¹². За таких умов інтерпретація набуває ширшого змісту: вона виявляє рівень виконавської підготовки, міру самостійності художнього мислення, здатність до осмисленого прочитання авторського тексту та готовність музиканта відповідати за власний творчий вибір.

У цьому контексті особливої ваги набуває педагогічний аспект. Викладач музичних дисциплін передає здобувачеві технічні навички,

¹² Кифенко А. М., Сопова Д. О. Роль академічної добросесності у навчанні студентів спеціальності «Музичне мистецтво». Мистецтво в культурі сучасності: теорія та практика навчання. 2023. № 2. С. 40–46. DOI: [https://doi.org/10.31652/3041-1017-2023\(2\)-05](https://doi.org/10.31652/3041-1017-2023(2)-05)

знання про стиль, жанр і форму, а також формує здатність до самостійного інтерпретаційного мислення. Така робота передбачає поступове залучення студента до аналізу музичного тексту, осмислення авторського задуму, пошуку власного виконавського рішення та відповідального ставлення до результату інтерпретації. Це означає, що студент повинен навчитися не просто повторювати запропонований зразок, а аргументувати власне виконавське рішення, пояснювати логіку темпу, динаміки, артикуляції, фразування, образної драматургії, тембрового балансу. Саме така аналітико-рефлексивна робота допомагає перейти від наслідування до доброчесної творчої автономії.

Важливим є також питання оцінювання інтерпретаційного результату. Музичне виконання не завжди може бути оцінене за абсолютно однозначними критеріями, оскільки воно має відкритий художній характер. Це створює ризик суб'єктивізму, особистих уподобань або некоректного порівняння виконавців. Тому доброчесність у сфері музичної інтерпретації передбачає прозорість критеріїв оцінювання, аргументованість професійного судження, повагу до різних художніх позицій і недопущення ситуацій, коли оцінювання ґрунтується не на якості виконання, а на позаакадемічних чинниках. Такий підхід відповідає ширшому розумінню академічної доброчесності як культури справедливості, відповідальності й довіри¹³.

Музична інтерпретація є однією з найважливіших форм доброчесного художнього переосмислення. Вона поєднує повагу до авторського тексту, усвідомлення традиції, індивідуальне виконавське бачення, професійну відповідальність і чесність щодо джерел впливу. Її етична цінність полягає не у відмові від наслідування чи діалогу з попереднім досвідом, а в переході від механічного копіювання до самостійного художнього мислення. Саме тому академічна доброчесність у сфері музичної інтерпретації постає як умова професійної зрілості виконавця, його творчої самостійності та відповідального входження в сучасний музичний простір.

4. Академічна доброчесність у виконавській та ансамблевій діяльності

Академічна доброчесність у музичному мистецтві особливо виразно виявляється у сфері виконавської та ансамблевої діяльності, де художній результат часто народжується завдяки професійній взаємодії кількох учасників. Виконавське мистецтво охоплює технічне володіння

¹³ International Center for Academic Integrity. The Fundamental Values of Academic Integrity. 3rd ed. Clemson, 2021. URL: <https://academicintegrity.org/aws/ICAL/pt/sp/fundamental>

інструментом або голосом, уважне ставлення до авторського тексту, повагу до партнерів по виконанню, відповідальність перед слухацькою аудиторією, знання виконавської традиції та усвідомлення власного художнього внеску. У такому ракурсі доброчесність постає важливою умовою професійної комунікації, від якої залежить якість ансамблевого музикування, хорового виконання, оркестрової практики й спільної концертної діяльності.

Виконавська діяльність музиканта має складну етичну природу. З одного боку, виконавець працює з уже створеним музичним текстом і має зберігати повагу до композиторського задуму, жанрово-стильових особливостей твору, авторських ремарок і художньої логіки музичного розвитку. З іншого боку, кожне виконання є індивідуальним актом творчого прочитання, у якому проявляється професійна майстерність, інтонаційна культура, емоційно-сміслова глибина, стильова обізнаність і особистісне бачення музиканта. Саме тому доброчесність виконавця полягає в умінні поєднати свободу інтерпретації з відповідальністю перед автором, музичним матеріалом і слухачем.

У виконавській діяльності недоброчесність може мати різні прояви. Вона не завжди пов'язана лише з прямим привласненням чужого твору чи порушенням авторського права. Іноді вона виявляється у некоректному використанні готових аранжувань, фонограм, мінусовок, редакцій, виконавських версій, методичних напрацювань або цифрових матеріалів без зазначення їхнього походження. Недоброчесною може бути також ситуація, коли музикант подає запозичену виконавську концепцію як власну, не визнає внеску концертмейстера, аранжувальника чи інших учасників підготовки твору, перебільшує власну роль у колективному результаті або створює хибне уявлення про рівень самостійності виконаної роботи.

Особливого значення академічна доброчесність набуває в ансамблевому виконавстві. Ансамбль за своєю природою ґрунтується на взаємодії, слуховій чутливості, взаємній відповідальності, узгодженості художніх намірів і здатності кожного учасника співвідносити власну партію із загальною логікою звучання. У таких умовах творчий результат не може бути зведений до внеску лише одного виконавця, оскільки він виникає в процесі спільного інтонування, темпоритмічної узгодженості, динамічного балансу, артикуляційної єдності, тембрової взаємодії та спільного розуміння художньої концепції твору.

В ансамблевій діяльності важливою нормою доброчесності є коректне визнання внеску кожного учасника. Йдеться про солістів, керівника колективу, концертмейстера, диригента, аранжувальника, редактора партитури, учасників ансамблю, звукорежисера, педагога-консультанта та

інших осіб, залучених до створення або підготовки кінцевого художнього результату. У музичній практиці трапляються ситуації, коли публічна увага зосереджується переважно на одному виконавцеві, хоча реальне звучання твору є наслідком тривалої колективної роботи. З позицій академічної доброчесності така ситуація потребує етичної точності: прозорого представлення ролі всіх учасників творчого процесу й недопущення привласнення спільної праці окремою особою.

Питання авторства й внеску в ансамблевому музикуванні має особливо складний характер. Наприклад, у підготовці концертної програми можуть поєднуватися композиторська робота, виконавська інтерпретація, аранжування, редакторське опрацювання, педагогічні рекомендації, репетиційна взаємодія, сценічна концепція та звукорежисерське оформлення. Кожен із цих компонентів може впливати на кінцевий художній результат. Тому доброчесність у цьому контексті передбачає уникнення прямого привласнення чужої праці, а також точне розмежування власного та спільного внеску.

У колективній музичній діяльності особливо важливою є етика професійної комунікації. Ансамблеве виконання неможливе без взаємної поваги, відповідальності, дисципліни, відкритості до діалогу та здатності приймати спільні художні рішення. Недоброчесною може бути фальсифікація авторства, неетична поведінка в репетиційному процесі: ігнорування домовленостей, привласнення спільних ідей, знецінення внеску інших учасників, необґрунтоване домінування, маніпуляції результатами спільної роботи або некоректна презентація колективного здобутку як індивідуального досягнення.

У цьому аспекті виконавська та ансамблева діяльність безпосередньо пов'язана з фундаментальними цінностями академічної доброчесності – чесністю, довірою, справедливістю, повагою, відповідальністю та мужністю¹⁴. Чесність виявляється у правдивій презентації власного внеску; довіра – у відкритій і відповідальній взаємодії між учасниками колективу; справедливість – у коректному визнанні ролі кожного; повага – у ставленні до партнера як до рівноправного учасника творчого процесу; відповідальність – у готовності відповідати за якість спільного результату; мужність – у здатності визнавати помилки, приймати професійну критику й відмовлятися від недоброчесних практик.

Важливим аспектом академічної доброчесності у виконавській діяльності є коректна самопрезентація музиканта. У сучасному

¹⁴ International Center for Academic Integrity. The Fundamental Values of Academic Integrity. 3rd ed. Clemson, 2021. URL: <https://academicintegrity.org/aws/ICAL/pt/sp/fundamental>

професійному середовищі виконавець презентує себе через концертні виступи, а також через портфоліо, афіші, соціальні мережі, відеозаписи, конкурсні заявки, освітні платформи, професійні біографії та цифрові ресурси. У цьому контексті доброчесність означає достовірність поданої інформації про участь у проєктах, конкурси, нагороди, репертуар, авторство аранжувань, рівень самостійності підготовки твору та реальний внесок у колективні результати. Неправдиве або перебільшене представлення власних досягнень порушує довіру до музиканта й суперечить професійній етиці.

Окремо слід наголосити на доброчесності у використанні фонограм, мінусовок, цифрових супроводів і попередньо підготовлених аудіоматеріалів. У сучасній виконавській практиці такі ресурси можуть бути цілком допустимими, особливо в навчальній, концертній, дистанційній або студійній роботі. Однак їх використання має бути прозорим. Якщо фонограма, аранжування, електронний супровід або студійна обробка відіграють суттєву роль у художньому результаті, це потребує коректного зазначення. Приховування технічної чи творчої допомоги може створювати хибне уявлення про реальний рівень виконавської самостійності.

У виконавській та ансамблевій діяльності академічна доброчесність тісно пов'язана також із питанням авторського права і суміжних прав. Виконання, запис, поширення, публічне оприлюднення музичного твору, використання фонограм, обробок або аранжувань передбачає повагу до прав авторів, виконавців та інших суб'єктів творчої діяльності¹⁵. Це особливо важливо в умовах цифрового поширення музичного контенту, коли записи концертів, репетицій, конкурсних виступів або навчальних проєктів можуть швидко потрапляти у відкритий доступ. Доброчесність у такому випадку передбачає технічну можливість опублікувати матеріал, а також усвідомлення правомірності його використання.

Важливою складовою виконавської доброчесності є ставлення до конкурсної та фестивальної діяльності. Участь у конкурсах передбачає чесність у зазначенні вікової категорії, статусу учасника, авторства виконуваного твору, характеру супроводу, умов використання фонограми, самостійності виконання та відповідності поданих матеріалів вимогам конкурсу. Недоброчесними можуть бути підміна виконавця, використання невказаної технічної обробки запису, некоректне зазначення репертуару, подання чужого аранжування як власного або приховування колективного внеску в підготовку конкурсного матеріалу.

¹⁵ Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2811-20>

Окремий вимір становить академічна доброчесність у педагогічно-виконавській взаємодії. У музичній освіті викладач часто відіграє значну роль у формуванні інтерпретаційної концепції, доборі репертуару, роботі над технікою, стилем, образом, динамікою, артикуляцією та сценічною поведінкою. Водночас важливо, щоб педагогічна допомога не підміняла самостійну роботу здобувача. Доброчесне навчання передбачає поступове формування в майбутнього музиканта власної професійної позиції, здатності аргументувати виконавські рішення та усвідомлювати межу між педагогічною підтримкою і власним творчим внеском.

Для студентів спеціальності «Музичне мистецтво» академічна доброчесність у виконавській діяльності має особливе значення, адже саме в період навчання формується не тільки фахова компетентність, а й модель професійної поведінки майбутнього музиканта. Виконавська підготовка передбачає щоденну роботу з музичним текстом, розвиток технічної майстерності, засвоєння репертуару, пошук індивідуального художнього прочитання та взаємодію з викладачем, концертмейстером, ансамблевими партнерами чи творчим колективом. У сучасних дослідженнях наголошується на важливості відповідального ставлення здобувачів до навчальних і творчих завдань, самостійності у виконанні роботи, поваги до авторства, коректного використання музичного матеріалу, етичності професійної взаємодії та усвідомлення наслідків порушення академічних норм¹⁶. За таких умов виконавська підготовка набуває ширшого змісту: вона охоплює технічний, художній і етичний виміри, сприяючи формуванню музиканта, здатного відповідально ставитися до власного творчого результату й чесно репрезентувати свій професійний внесок.

Не менш важливим є питання оцінювання виконавського та ансамблевого результату. На відміну від багатьох навчальних завдань із чітко визначеними правильними відповідями, музичне виконання має відкритий інтерпретаційний характер. Це створює ризик суб'єктивності, особистих уподобань або нерівного ставлення до учасників освітнього процесу. Саме тому академічна доброчесність у цій сфері передбачає прозорі критерії оцінювання, аргументованість професійного судження, однакові вимоги до учасників, повагу до різних виконавських позицій і недопущення фаворитизму, формалізму чи необ'єктивного оцінювання.

В ансамблевій діяльності критерії оцінювання мають враховувати індивідуальну технічну якість виконання та здатність до взаємодії: слухання партнера, узгодження темпу, динаміки, артикуляції, фразування,

¹⁶ Кифенко А. М., Сопова Д. О. Роль академічної доброчесності у навчанні студентів спеціальності «Музичне мистецтво». Мистецтво в культурі сучасності: теорія та практика навчання. 2023. № 2. С. 40–46. DOI: [https://doi.org/10.31652/3041-1017-2023\(2\)-05](https://doi.org/10.31652/3041-1017-2023(2)-05)

балансу, сценічної поведінки та спільного розуміння художнього образу. Доброчесне оцінювання має бути спрямоване не на суб'єктивне порівняння виконавців, а на виявлення реальної якості їхньої професійної взаємодії й художньої відповідальності.

Таким чином, академічна доброчесність у виконавській та ансамблевій діяльності охоплює широкий спектр етичних питань: відповідальність перед авторським текстом, чесність у використанні музичних матеріалів, прозорість виконавського внеску, коректне визнання ролі партнерів, правомірне використання фонограм і цифрових ресурсів, достовірність професійної самопрезентації та справедливості оцінювання. У цьому вимірі доброчесність постає не як академічна вимога, а як необхідна умова професійної культури музиканта, якості ансамблевої взаємодії та довіри до результатів музично-виконавської діяльності.

5. Цифрові технології та штучний інтелект у музичному мистецтві: етичні межі використання

Сучасне музичне мистецтво дедалі активніше функціонує в цифровому середовищі. Це стосується як способів поширення музики, так і самого процесу її створення, редагування, виконання, збереження та презентації. Композитор, виконавець, аранжувальник, звукорежисер, педагог або студент-музикант сьогодні працює з аудіоредакторами, програмами нотного набору, цифровими робочими станціями, онлайн-платформами, електронними бібліотеками звуків, семплами, MIDI-технологіями¹⁷, цифровими архівами, сервісами для створення фонограм і системами штучного інтелекту. Ці інструменти значно розширюють можливості музичної творчості, але водночас ускладнюють питання авторства, оригінальності, самостійності творчого внеску та академічної доброчесності.

Цифровізація музичної діяльності змінила саму логіку роботи з матеріалом. Якщо раніше музичний текст, партитура, запис або аранжування здебільшого мали чіткіше окреслене джерело походження, то в цифровому середовищі матеріал часто циркулює у вигляді файлів, шаблонів, фрагментів, доріжок, пресетів, семплів, MIDI-заготовок, готових супроводів або редагованих записів. Така форма існування музики створює ілюзію її “вільності”, ніби все, що доступне для завантаження чи редагування, автоматично може бути використане без етичних і правових обмежень. Проте доступність цифрового ресурсу не скасовує авторського

¹⁷ MIDI 1.0 Detailed Specification / The MIDI Association. URL: <https://midi.org/midi-1-0-detailed-specification>

права, суміжних прав і необхідності чесного зазначення використаних матеріалів.

Особливої уваги потребує використання семплів. У сучасній музиці семпл може виконувати функцію ритмічної основи, тембрового елемента, фактурної деталі, звукового ефекту або впізнаного фрагмента вже існуючого запису. У навчальній, композиторській чи студійній роботі семпли можуть бути корисним засобом пошуку звучання, моделювання фактури, створення електронного супроводу або експериментального звукового простору. Однак добросовісне використання семплу передбачає розуміння його походження, умов ліцензування та міри власного творчого внеску. Якщо семпл стає визначальним елементом музичного продукту, але його джерело приховується, виникають етична і правова проблеми.

Подібні питання виникають і під час використання MIDI-файлів. MIDI-технології дають змогу працювати не зі звуком у буквальному сенсі, а з цифровими параметрами музичної інформації: висотою, тривалістю, динамікою, тембровими налаштуваннями, артикуляцією, ритмічною організацією. Для музиканта це зручний інструмент створення партитур, аранжувань, навчальних матеріалів, фонограм, ескізів композиції або віртуального звучання ансамблю. Водночас готовий MIDI-файл може містити вже опрацьовану музичну структуру, аранжування або виконавську логіку. Тому важливо розмежовувати власноруч створений цифровий матеріал, технічно відредаговану заготовку та повністю запозичений ресурс. У професійному середовищі таке розмежування має не формальний, а принциповий характер, оскільки воно визначає реальний обсяг авторської праці.

У цифровому музичному середовищі змінюється і сприйняття оригінальності. Музичний матеріал може багаторазово копіюватися, скорочуватися, транспонуватися, реміксуватися, поєднуватися з іншими фрагментами, накладатися на нові звукові шари, оброблятися ефектами й поширюватися через відкриті платформи. З одного боку, це створює простір для експерименту й міжжанрового пошуку. З іншого – може розмивати межі між власним твором, обробкою, реміксом, кавером, адаптацією, навчальною вправою і копією. У таких умовах добросовісність полягає не в забороні використання цифрових засобів, а в усвідомленні того, що саме є власним творчим рішенням, а що походить із чужого матеріалу, цифрової бібліотеки чи алгоритмічної генерації.

Окремий пласт проблем пов'язаний із фонограмами, мінусовками та готовими супроводами. У навчальному процесі вони часто виконують допоміжну функцію, особливо тоді, коли немає можливості працювати з концертмейстером або ансамблем. У концертній чи конкурсній практиці

їх використання також може бути виправданим. Проте етична проблема виникає тоді, коли фонограма, студійна обробка або готове аранжування фактично визначають художній результат, але не зазначаються як використаний ресурс. У такому разі слухач, журі або педагог може отримати викривлене уявлення про реальний рівень самостійності виконавця, аранжувальника чи автора проєкту.

Не менш важливим є питання публікації музичного контенту в мережі. Записи концертів, репетицій, навчальних виступів, конкурсних відео, студійних проб або фрагментів занять швидко стають частиною цифрового простору. Їх можна поширити, завантажити, змонтувати, використати в іншому контексті або включити до нового проєкту. У цьому разі добросовісність передбачає повагу до автора твору і до виконавця, концертмейстера, звукорежисера, педагога, учасників ансамблю та інших осіб, чия праця зафіксована в записі. Законодавство про авторське право і суміжні права охоплює твори, виконання, фонограми та інші результати творчої діяльності¹⁸, тому публічне використання музичного матеріалу потребує правової й етичної уважності.

Використання штучного інтелекту ще більше ускладнює окреслені питання. Генеративні системи здатні створювати мелодичні фрагменти, гармонічні послідовності, ритмічні моделі, акомпанементи, звукові текстури, стилізовані композиції, варіанти аранжувань або цілі музичні фрагменти¹⁹. У творчій роботі вони можуть бути корисними як інструмент пошуку ідей, технічного моделювання, порівняння варіантів, створення ескізів, навчальних прикладів або експериментальних звукових рішень. Проте сама наявність такого інструменту не розв'язує питання авторства. Навпаки, вона робить його ще складнішим.

У музичній діяльності принципово важливо розрізняти використання штучного інтелекту як допоміжного засобу і підміну власної творчої роботи готовим цифровим результатом. Якщо музикант використовує ШІ для пошуку початкового матеріалу, але надалі самостійно добирає, змінює, редагує, інтерпретує, структурує й художньо осмислює результат, то цифровий інструмент виконує допоміжну функцію. Інша ситуація виникає тоді, коли згенерований матеріал без істотного опрацювання подається як власна композиція, аранжування, звуковий дизайн або творча концепція. У цьому разі постає питання не тільки про правовий статус такого продукту, а й про академічну чесність автора.

¹⁸ Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2811-20>

¹⁹ WIPO. Artificial Intelligence and Copyright. URL: <https://www.wipo.int/en/web/wipo-magazine/articles/artificial-intelligence-and-copyright-40141>

Поняття AI-generated music²⁰ у сучасних дослідженнях пов'язується з проблемами авторства, оригінальності, людської творчості та правової охорони музичних результатів, створених або підтриманих алгоритмічними системами. Особливість таких творів полягає в тому, що вони можуть мати зовнішні ознаки завершеного музичного продукту, але не завжди містять достатньо виразний людський творчий внесок. Через це виникає питання: хто є автором такого результату – користувач, розробник системи, власник платформи, особа, яка сформулювала запит, чи жоден із них у традиційному розумінні авторства?

У сучасному правовому й мистецькому дискурсі дедалі частіше наголошується на значенні людської творчості. Якщо результат повністю створений алгоритмом без істотного добору, редагування, композиційного мислення й художнього втручання людини, його авторський статус залишається проблемним. Натомість якщо людина використовує цифрову систему як інструмент, але приймає ключові художні рішення, вибудовує форму, добирає матеріал, змінює фактуру, працює з драматургією, тембром, інтонаційною логікою та виконавською реалізацією, тоді саме людський внесок може бути визначальним для кінцевого результату²¹.

Етична межа використання штучного інтелекту проходить не лише через факт застосування технології, а через спосіб її залучення. Одна справа – зазначити, що певний музичний фрагмент створено з використанням генеративної системи й надалі творчо опрацьовано автором. Інша – приховати цей факт і подати результат як повністю самостійну композиційну чи виконавську роботу. У першому випадку цифрова технологія стає частиною прозорого творчого процесу; у другому – виникає підміна авторського внеску технологічним результатом.

У навчальному середовищі це питання набуває особливої гостроти. Студент може використати цифровий інструмент для створення гармонізації, акомпанементу, аналізу твору, ескізу аранжування або навіть готової композиції. Якщо така робота подається без пояснення, яку саме частину виконано самостійно, а яку згенеровано або підготовлено за допомогою цифрової системи, викладач фактично не має змоги об'єктивно оцінити рівень знань, умінь і творчої самостійності здобувача. Саме тому рекомендації щодо використання штучного інтелекту в закладах вищої

²⁰ Bulayenko O., Quintais J. P., Gervais D. J., Poort J. AI Music Outputs: Challenges to the Copyright Legal Framework. 2022. URL: https://www.ivir.nl/publicaties/download/870626_D3.5-Final-report-on-the-impact-of-IA-authorship_formatted-1.pdf

²¹ WIPO Magazine. US Copyright Office on AI: Human Creativity Still Matters Legally. 2025. URL: <https://www.wipo.int/en/web/wipo-magazine/articles/us-copyright-office-on-ai-human-creativity-still-matters-legally-73696>

освіти акцентують на прозорості, критичній перевірці, відповідальності користувача та збереженні академічної самостійності²².

Проблема штучного інтелекту в музичному мистецтві не зводиться лише до заборони чи дозволу. Значно важливішим є формування культури використання таких інструментів. Музикант має розуміти, для чого саме він звертається до цифрової системи: для навчального аналізу, технічної допомоги, пошуку варіантів, створення чернетки, стилістичного експерименту чи отримання готового результату. Відповідь на це питання визначає і ступінь доброчесності, і характер авторського внеску. Без такого усвідомлення ШІ легко перетворюється з інструменту підтримки на спосіб прихованої підміни творчої праці.

Цифрові технології впливають також на професійну самопрезентацію музиканта. Сучасний виконавець або композитор презентує себе через відеоплатформи, соціальні мережі, онлайн-портфоліо, електронні конкурси, персональні сторінки, цифрові афіші, навчальні платформи. У таких умовах важливо чесно зазначати, хто є автором музики, хто створив аранжування, чи використовувалася фонограма, чи був запис студійно відредагований, чи застосовувалися цифрові інструменти для обробки голосу або інструментального звучання. Недоброчесною може бути створення хибного уявлення про власний виконавський або творчий рівень.

Окремо варто враховувати, що цифрові інструменти можуть не тільки створювати ризики, а й допомагати фіксувати авторство та забезпечувати прозорість творчого процесу. Електронні архіви, цифрові каталоги, нотні бази, репозитарії, хмарні сервіси, історія редагування файлів, платформи для спільної роботи над партитурами чи аудіопроєктами дають змогу відстежувати етапи створення музичного матеріалу. У колективних проєктах це може мати практичне значення, оскільки допомагає точніше визначати внесок композитора, аранжувальника, виконавця, звукорежисера, редактора або педагога-консультанта.

Не можна оминати й питання критичного ставлення до цифрового результату. Матеріал, створений або запропонований цифровою системою, може виглядати переконливо, але бути стилістично неточним, художньо поверховим, технічно незручним для виконання або позбавленим логіки музичного розвитку. У навчанні це особливо небезпечно, оскільки студент може прийняти згенерований результат як готове правильне рішення. У професійній творчості це може призвести до зниження якості музичного

²² Рекомендації щодо використання штучного інтелекту в закладах вищої освіти / Міністерство освіти і науки України. Київ, 2025. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2025/04/24/shi-v-zakladakh-vyshchoi-osvity-24-04-2025.pdf>

мислення, коли замість роботи з інтонацією, формою, фактурою, тембром і драматургією митець обмежується вибором серед готових цифрових варіантів.

Доцільно розрізнати кілька способів використання цифрових технологій у музичному мистецтві. Перший – технічний, коли цифровий інструмент допомагає записати, оформити, змонтувати або відредагувати матеріал. Другий – навчально-аналітичний, коли технологія використовується для слухового аналізу, порівняння варіантів, роботи з партитурою чи формою. Третій – творчо-пошуковий, коли цифровий засіб стимулює появу ідей, але не замінює авторського мислення. Четвертий – підмінний, коли готовий цифровий результат видається за самостійну творчу роботу. Саме останній спосіб є найбільш проблемним з погляду академічної доброчесності.

Для музичного мистецтва важливо не протиставляти людину й технологію, а визначати етичні умови їхньої взаємодії. Цифровий інструмент може розширювати слухову уяву, допомагати в роботі з формою, давати змогу моделювати складні фактури, працювати з тембрами, створювати навчальні й творчі матеріали. Але він не має підмінити здатність музиканта мислити, слухати, аналізувати, інтерпретувати й відповідати за власний результат. Саме в цьому полягає головна етична межа використання цифрових технологій і штучного інтелекту в музичному мистецтві.

ВИСНОВКИ

Розгляд академічної доброчесності у сфері музичного мистецтва дає підстави стверджувати, що вона виходить за межі суто нормативного регулювання навчальної чи наукової діяльності. У музичному мистецтві доброчесність постає як важлива етична основа професійної культури музиканта, що охоплює відповідальне ставлення до авторства, музичного матеріалу, виконавської інтерпретації, колективної творчості, цифрових ресурсів і результатів власної діяльності. Її значення полягає у формуванні довіри до художнього результату, професійної репутації та якості музично-творчої комунікації.

У процесі аналізу встановлено, що проблема авторства в музичному мистецтві має багаторівневий характер. Вона стосується композиторського твору, аранжування, обробки, транскрипції, імпровізації, виконавської редакції, студійного звучання, концертної концепції та колективного творчого результату. Музичне мистецтво природно розвивається через діалог із традицією, стилістичне наслідування, цитування, переосмислення й творче запозичення. Водночас академічна доброчесність вимагає чіткого розмежування між доброчесним художнім використанням попереднього

досвіду й недоброчесним привласненням чужої творчої ідеї, музичного матеріалу або інтерпретаційного рішення.

Особливе місце в системі академічної доброчесності посідає музична інтерпретація. Вона є не механічним відтворенням нотного тексту, а формою відповідального художнього переосмислення, у якій поєднуються повага до авторського задуму, знання традиції, стильова обізнаність і власне виконавське бачення. Доброческа інтерпретація передбачає самостійне осмислення музичного твору, аргументованість виконавських рішень і відмову від прихованого копіювання чужої виконавської манери. Саме тому формування інтерпретаційної самостійності є важливою умовою професійного становлення музиканта.

Академічна доброчесність у виконавській та ансамблевій діяльності пов'язана з етикою професійної взаємодії. Ансамблеве музикування, хорове виконання, оркестрова практика, концертна й студійна робота передбачають внесок багатьох учасників, тому потребують прозорого визнання ролі кожного. У цьому контексті важливими є коректне зазначення авторства аранжувань, обробок, фонограм, виконавських редакцій, участі концертмейстера, диригента, звукорежисера, педагогічного керівника чи інших учасників творчого процесу. Недоброчесність у цій сфері може проявлятися не лише в прямому привласненні чужої праці, а й у некоректній самопрезентації, перебільшенні власного внеску або приховуванні колективного характеру результату.

Цифрові технології суттєво розширили можливості музичної творчості, але водночас ускладнили етичні межі використання музичного матеріалу. Семпли, MIDI-файли, цифрові партитури, фонограми, мінусовки, звукові бібліотеки, аудіоредактори й онлайн-платформи стали звичними інструментами музичної діяльності. Проте їх доступність не означає автоматичної свободи використання. Доброчесне застосування цифрових ресурсів передбачає розуміння їхнього походження, умов використання, авторського чи суміжного права, а також чесне розмежування власного творчого внеску й запозиченого матеріалу.

Використання штучного інтелекту в музичному мистецтві актуалізує нові питання авторства, оригінальності та професійної відповідальності. Генеративні системи можуть бути корисними для пошуку ідей, створення ескізів, моделювання фактури, гармонізації, звукового дизайну чи навчальних прикладів. Однак етична проблема виникає тоді, коли результат, створений або суттєво підтриманий цифровою системою, подається як повністю самостійний авторський продукт. Отже, визначальним є не сам факт використання ШІ, а прозорість його залучення, критичне осмислення отриманого матеріалу й наявність реального людського творчого внеску.

Таким чином, академічна доброчесність у музичному мистецтві є комплексним явищем, що поєднує правовий, етичний, виконавський, творчий і цифровий виміри. Вона передбачає повагу до авторства, відповідальність за інтерпретаційне рішення, чесність у роботі з музичним матеріалом, коректність у колективній діяльності та прозорість використання цифрових технологій. У сучасних умовах саме доброчесність стає однією з важливих ознак професійної зрілості музиканта, його здатності поєднувати творчу свободу з відповідальністю перед автором, традицією, партнерами, слухачем і власною професійною совістю.

АНОТАЦІЯ

У розділі розглянуто академічну доброчесність у музичному мистецтві як важливу етичну основу професійної культури музиканта. Акцентовано увагу на проблемах авторства, творчого результату, виконавської інтерпретації, ансамблевої взаємодії та відповідального використання цифрових технологій. Обґрунтовано, що в музичній сфері академічна доброчесність не обмежується дотриманням правил цитування чи запобіганням плагіату, а охоплює повагу до музичного матеріалу, чесність у презентації власного внеску, коректне використання аранжувань, обробок, фонограм, цифрових ресурсів і результатів, створених або підтриманих штучним інтелектом. Підкреслено значення доброчесності як умови професійної зрілості музиканта, збереження довіри до художнього результату та формування відповідальної музично-творчої комунікації.

Література

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19> (дата звернення: 03.06.2026).
2. Про академічну доброчесність : Закон України від 18.12.2025 № 4742-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4742-20> (дата звернення: 03.06.2026).
3. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2811-20> (дата звернення: 15.06.2026).
4. Рекомендації щодо використання штучного інтелекту в закладах вищої освіти / Міністерство освіти і науки України. Київ, 2025. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2025/04/24/shi-v-zakladakh-vyshchoi-osvity-24-04-2025.pdf> (дата звернення: 10.06.2026).
5. Кифенко А. М., Сопова Д. О. Роль академічної доброчесності у навчанні студентів спеціальності «Музичне мистецтво». Мистецтво

в культурі сучасності: теорія та практика навчання. 2023. № 2. С. 40–46. DOI: [https://doi.org/10.31652/3041-1017-2023\(2\)-05](https://doi.org/10.31652/3041-1017-2023(2)-05). URL: <https://intranet.vspu.edu.ua/eduarts/index.php/journal/article/view/25> (дата звернення: 05.06.2026).

6. International Center for Academic Integrity. The Fundamental Values of Academic Integrity. 3rd ed. Clemson, 2021. URL: <https://academicintegrity.org/aww/ICAI/pt/sp/fundamental> (дата звернення: 09.06.2026).

7. Rahmatian A. The Musical Work in Copyright Law. GRUR International. 2024. Vol. 73, Issue 1. P. 18–33. DOI: <https://doi.org/10.1093/grurint/ikad105>. URL: <https://academic.oup.com/grurint/article/73/1/18/7324808> (дата звернення: 01.06.2026).

8. WIPO. Copyright. URL: <https://www.wipo.int/en/web/copyright> (дата звернення: 01.06.2026).

9. WIPO. Artificial Intelligence and Intellectual Property. URL: <https://www.wipo.int/en/web/frontier-technologies/artificial-intelligence/index> (дата звернення: 01.06.2026).

10. WIPO Magazine. US Copyright Office on AI: Human Creativity Still Matters Legally. 2025. URL: <https://www.wipo.int/en/web/wipo-magazine/articles/us-copyright-office-on-ai-human-creativity-still-matters-legally-73696> (дата звернення: 02.06.2026).

11. Bulayenko O., Quintais J. P., Gervais D. J., Poort J. AI Music Outputs: Challenges to the Copyright Legal Framework. reCreating Europe Report. 2022. 153 p. URL: https://www.ivir.nl/publicaties/download/870626_D3.5-Final-report-on-the-impact-of-IA-authorship_formatted-1.pdf (дата звернення: 02.06.2026).

12. Jacques S., Flynn M. Protecting Human Creativity in AI-Generated Music with the Introduction of an AI-Royalty Fund. GRUR International. 2024. Vol. 73, Issue 12. P. 1137–1149. DOI: <https://doi.org/10.1093/grurint/ikae134>. URL: <https://academic.oup.com/grurint/article/73/12/1137/7832810> (дата звернення: 03.06.2026).

Information about the author:

Ieremenko Olha Volodymyrivna

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,

Professor at the Musical Art Department

Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko

87, Romenska Str., Sumy, 40002, Ukraine